

УДК 338.26

Гайда Н.В.
аспірант

Тернопільського національного економічного університету

Gaida Nazar
Phd Student,

Ternopil National Economic University

**АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК У КОНТЕКСТІ БЕЗПЕКОЗНАВЧИХ УМОВ****ANALYSIS OF MANAGEMENT RESOURCE SUPPLYING AT AGRICULTURAL
COMPANIES IN THE CONTEXT OF SAFETY KNOWLEDGE CONDITIONS****АНОТАЦІЯ**

Розглянуто теоретичні основи організації та функціонування ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання. Проаналізовано основні загрози безпеці ресурсного потенціалу, побудовано схему взаємодії ресурсного потенціалу із системою управління економічною безпекою підприємств. Проведено огляд теоретичних підходів до визначення поняття «ресурси виробництва» різними авторами. Досліджено чинники виробництва, підходи до економічного управління ресурсами, що використовуються аграрними підприємствами в процесі їхньої господарської діяльності в сучасних умовах. Досліджено рівень ресурсного забезпечення підприємств АПК у Тернопільській області та ідентифіковано основні чинники виробничих процесів. На основі кореляційно-регресійного аналізу визначено міру залежності результатів агропромислової діяльності від таких чинників, як площа земельних угідь, середня чисельність працівників, залучених у виробництво, вартість основних виробничих засобів і потужностей.

Ключові слова: ресурси, ресурсне забезпечення, ресурси виробництва, чинники виробництва, механізми управління, потенціал підприємства, безпека підприємства.

АННОТАЦИЯ

Рассмотрены теоретические основы организации и функционирования ресурсного обеспечения субъектов хозяйствования. Проанализированы основные угрозы безопасности ресурсного потенциала, построена схема взаимодействия ресурсного потенциала с системой управления экономической безопасностью предприятий. Проведен обзор теоретических подходов к определению понятия «ресурсы производства» различными авторами. Исследованы факторы производства, подходы к экономическому управлению ресурсами, используемые аграрными предприятиями в процессе их хозяйственной деятельности в современных условиях. Исследован уровень ресурсного обеспечения предприятий АПК в Тернопольской области и идентифицированы основные факторы производственных процессов. На основе корреляционно-регрессионного анализа определена степень зависимости результатов агропромышленной деятельности от таких факторов, как площадь земельных угодий, средняя численность работников, вовлеченных в производство, стоимость основных производственных средств и мощностей.

Ключевые слова: ресурсы, ресурсное обеспечение, ресурсы производства, факторы производства, механизмы управления, потенциал предприятия, безопасность предприятия.

ANNOTATION

The article analyzes the main threats to the security of the resource potential, constructs the scheme of interaction of resource potential with the system of management of economic security of enterprises. The review of theoretical approaches to the definition of "production resources" by different authors. Describes theoretical bases of organization and functioning of business entities resource support. Presents a comprehensive indicator system formation and use of enterprise resources. It is emphasized on the

organization administrative mechanism of economic agents' stability and security formation in the common management enterprise system that is based on resource approach to strategic management formation. The dependence of business entities' market opportunities on resource and institutional constraints is demonstrated. It is shown how enterprises' market opportunities can grow in the result of their joint efforts, aimed at changing the institutional characteristics of economic environment and increasing the resources' usage efficiency. The article describes theoretical bases of organization and functioning of business entities financial and economic security system. The conditions to ensure financial and economic security at enterprises are defined. It is emphasized on the organization administrative mechanism of economic agents' stability and security formation in the common management enterprise system that is based on resource approach to strategic management formation. The article deals with the factors of production, approaches to economic management of resources used by agricultural enterprises in the process of their economic activity in modern conditions. The level of resource providing of agroindustrial complexes in the Ternopil region was investigated and the main factors of production processes were identified. On the basis of correlation-regression analysis, the degree of dependence of the results of agro-industrial activities on factors such as the area of land, the average number of employees involved in production, the value of basic production facilities and capacities is determined.

Key words: resources, resource support, production resources, factors of production, management mechanisms, the potential of the enterprise, enterprise security.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Для забезпечення стійкого економічного розвитку і функціонування підприємства необхідне забезпечення відповідного рівня конкурентоспроможності, платоспроможності та стійкості аграрних товаровиробників. Для того щоб досягти цілей і завдань, які сьогодні поставлені перед підприємствами всіх форм власності, в умовах стрімкого наростання кризових явищ, нестабільності всередині країни, політичного та соціально-економічного загострення, необхідне посилення уваги до питань власної економічної безпеки ефективного використання ресурсного потенціалу підприємств у процесі господарської діяльності. У межах чинного законодавства суб'єкти АПК самостійно приймають рішення щодо використання ресурсів, вибору пріоритетних напрямів виробництва і подальшої реалізації продукції, вибору ринків збуту, отримання та розподілу

прибутків. Для забезпечення стійкого економічного розвитку і функціонування сільськогосподарських підприємств необхідно забезпечувати їх виробничими ресурсами, зокрема підприємства АПК земельними, фінансовими, трудовими, інформаційними, інноваційними та інвестиційними ресурсами та основними виробничими засобами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Дослідженню теоретико-методологічних питань формування, оцінки й ефективного використання ресурсного потенціалу присвятили свої праці Д.Ф. Крисанов [1], В.М. Трегобчук [1], А.Е. Юзефович [1], С.Л. Брю [4], Є.В. Лапін [3], К.Р. Макконнелл [4], Г.М. Підлісецький [5], О.В. Ульяновченко [8] та ін. Питанням дослідження поняття «управління ресурсним забезпеченням на підприємстві» займалися такі іноземні вчені, як В. Wernerfelt [14], С. Helfat [15], М. Peteraf [15] та ін. Водночас деякі питання, які стосуються економічної безпеки та рівня забезпеченості підприємств АПК ресурсами та їх раціонального використання в умовах кризових явищ та динамічних змін економічного середовища, потребують поглиблених досліджень. Це свідчить про актуальність і необхідність проведення поглибленого дослідження даного питання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є аналіз стану економічної безпеки та рівня забезпеченості підприємств АПК такими ресурсами, наявність яких забезпечить господарську структуру всіма необхідними елементами ресурсного забезпечення для ефективного ведення господарської діяльності, залучення, використання та розподілу ресурсного потенціалу підприємств в умовах ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ресурсне забезпечення розвитку агропромислового підприємства можна визна-

чити як суму видів ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових, технологічних, природних, інформаційних, інноваційних) і джерел їх формування, які беруть участь у процесі розвитку. Під час управління ресурсним забезпеченням також необхідно акцентувати увагу на спрямуванні, поповненні й відтворенні, розширенні джерел ресурсів, і лише через можливість участі ресурсів у функціонуванні та розвитку підприємств створюється його ресурсний потенціал.

Необхідно розуміти, що для будь-якого за розміром чи сферою діяльності підприємства завжди існують загрози розвитку, які можуть виникнути як зовні так і всередині підприємства. Система економічної безпеки спрямована на те, щоб захистити підприємство від внутрішніх і зовнішніх загроз, надійно й ефективно використати фінансовий та матеріальний потенціал підприємства.

Види загроз економічній безпеці та їх наслідки будуть залежати від роду занять підприємств. У кожного підприємства виникає своя система загроз, притаманна саме цьому підприємству, тому основним завданням керівника підприємства в конкретній ситуації є виокремлення найбільш небезпечних загроз і на основі їх аналізу – розроблення системи заходів, які сприятимуть запобіганню або послабленню чинників і загроз.

У науковій літературі описано безліч внутрішніх і зовнішніх загроз підприємству у цілому. Додільно розглянути одні з основних загроз у діяльності агропромислових підприємств (табл. 1).

У цілому ресурсний потенціал підприємства має граничну (час, коли зміни не дають бажаного результату) можливість змінюватися, що вимагає від суб'єкта господарювання періодичного технічного переозброєння і реконструкції виробничих потужностей, відновлення та підвищення рівня кваліфікації робочого і керуючого персоналу, визначення нових стратегічних зон господарювання, за необхідності їх зміна. З вищесказаного випливає, що система управління економічною безпекою у цілому має ґрунтуватися на ресурсно-

Таблиця 1

Основні внутрішні і зовнішні загрози в діяльності підприємств АПК

Внутрішні загрози	Зовнішні загрози
Високий ступінь зносу основних фондів (становить приблизно 60%)	Неефективна система оподаткування, складнощі з поверненням ПДВ
Високий рівень незабезпеченості підприємств матеріальними засобами і цінностями внаслідок їх розкрадання	Висока вартість матеріальних ресурсів
Низький рівень інвестиційно-інноваційної активності	Нестабільність національної грошової одиниці, коливання курсу валют
Низька конкурентоспроможність продукції	Відсутність забезпечення мінімальної гарантованої ціни на продукцію
Відсутність достатньої кількості вільних фінансових ресурсів через сезонність	Відсутність фінансової підтримки товаровиробників державою
Відсутність механізму державної підтримки	Недостатня інформованість аграрного сектору, відсутність системи цінового моніторингу
Відсутність вільних фінансових ресурсів через сезонність роботи	Виникнення непередбачуваних обставин техногенного характеру

Джерело: складено на основі [18, с. 238]

му підході, основою якого є управління ресурсами, що безпосередньо буде залежати від наявності ресурсів на підприємстві, можливості їх зміни протягом функціонування підприємства відповідно до змін стратегічних цілей, що зумовлені інтересами господарюючого суб'єкта (рис. 1).

Ресурсний потенціал підприємства – багатогранне поняття, що об'єднало в собі внутрішні та зовнішні умови розвитку підприємства, стратегічні цілі, джерела розвитку, чинники діяльності і насамкінець досягнуті ним результати. На нашу думку, необхідно ретельніше розглянути поняття «ресурси».

Безпосередньо термін «ресурс» походить від французького *ressource* – засіб, спосіб, дані [1, с. 66]. Нині не існує єдиного визначення, науковці по-різному тлумачать як його суть, так і структуру. Однак у науковій літературі існує велика кількість тлумачень сутності поняття «ресурси виробництва» (табл. 2).

Розглядаючи структуру ресурсного потенціалу у цілому, варто виділити природні, матеріальні, фінансові, трудові, інформаційні, інноваційні та інвестиційні ресурси, які необхідні кожному суб'єкту господарювання для забезпечення ефективної економічної діяльності виходячи зі специфіки галузі для підвищення рівня економічного розвитку, досягнення мети і стратегічних цілей діяльності підприємства.

Ресурси, що використовуються підприємством у процесі виробничих процесів, називаються чинниками виробництва. Дослідження чинників виробництва беруть початок у роботі А. Сміта «Економічне вчення», який розглядав

землю, капітал та працю як основні складники процесу виробництва [6]. Ж.Б. Сей також виділяв три основні чинники виробництва: працю, капітал і землю, які формують цінність товарів і визначають доходи власників цих чинників. Однак французький економіст, Ф. Кене найважливішим з-поміж цих трьох чинників виробництва вважав землю і називав її «матір усього багатства» [7]. У ХХ ст. Дж. Кларк із власних міркувань запропонував віднести до чинників виробництва «підприємницькі здібності», управлінські й організаційні здібності, які дають змогу якнайкраще вирішувати питання використання обмежених ресурсів як чинників виробництва [2]. Під економічними ресурсами всі вище зазначені вчені розуміють природні, людські й вироблені людиною ресурси, що використовуються для виробництва послуг і товарів [4].

Тобто чинники – це рушійна сила виробництва й основна умова його здійснення. У нинішніх умовах можна виділити такі чинники виробництва суб'єктів господарювання: земля – розглядається як основний засіб виробництва в аграрній сфері; праця – персонал підприємства та підприємницькі здібності; капітал – матеріально-технічна база; інформація. Для ефективного функціонування та розвитку агропромислового підприємства чинники виробництва повинні функціонувати як взаємопов'язана сукупність елементів.

Ефективність взаємопов'язаності чинників виробництва характеризується системою показників ефективності діяльності: валовий дохід,

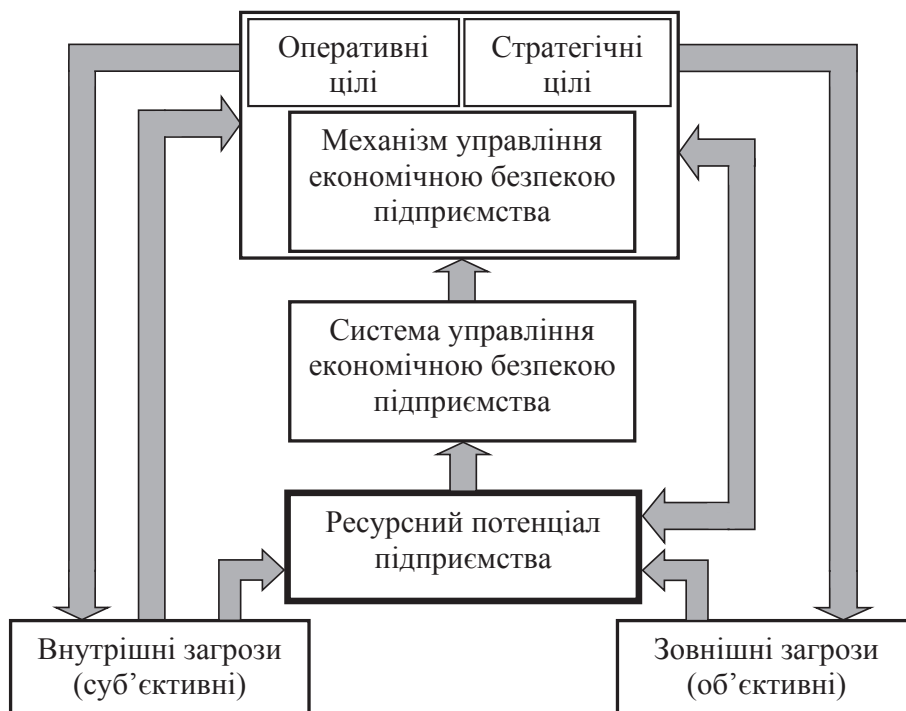

Рис. 1. Схема взаємодії ресурсного потенціалу із системою управління економічною безпекою підприємств

Джерело: авторська розробка

Таблиця 2

Трактування поняття «ресурси виробництва» окремими авторами

Автор/джерело	Запропоноване визначення поняття
В.П. Грузинов [10]	Розглядає ресурси як «фактори, що використовуються для виробництва економічних благ»
А.І. Ільїн та В.П. Волков [11]	Ресурси – це залучені в господарський обіг чинники виробництва
С.В. Мочерний [12]	Ресурси – основні елементи виробничого потенціалу, які має в розпорядженні система й які використовуються для досягнення конкретних цілей економічного розвитку
С.М. Гончаров [13]	Ресурси визначаються як природні, сировинні, матеріальні, трудові, фінансові цінності, які можуть бути використані в разі потреби для створення продукції, надання послуг, одержання додаткової вартості

чистий дохід, валовий прибуток, чистий прибуток і рентабельність.

Взаємозв'язок ресурсного потенціалу, чинників виробництва та результатів діяльності підприємства показано на рис. 2.

Агропромисловий сектор економіки – це галузь, яка зосереджена на роботі із земельним

потенціалом і землею, яка виступає засобом у сільськогосподарському виробництві. Сьогодні спостерігається негативна тенденція, пов'язана з використанням землі та викликана шкідливим антропогенним впливом, вирощуванням агропромислових культур без застосування новітніх інноваційних технологій, що призводить

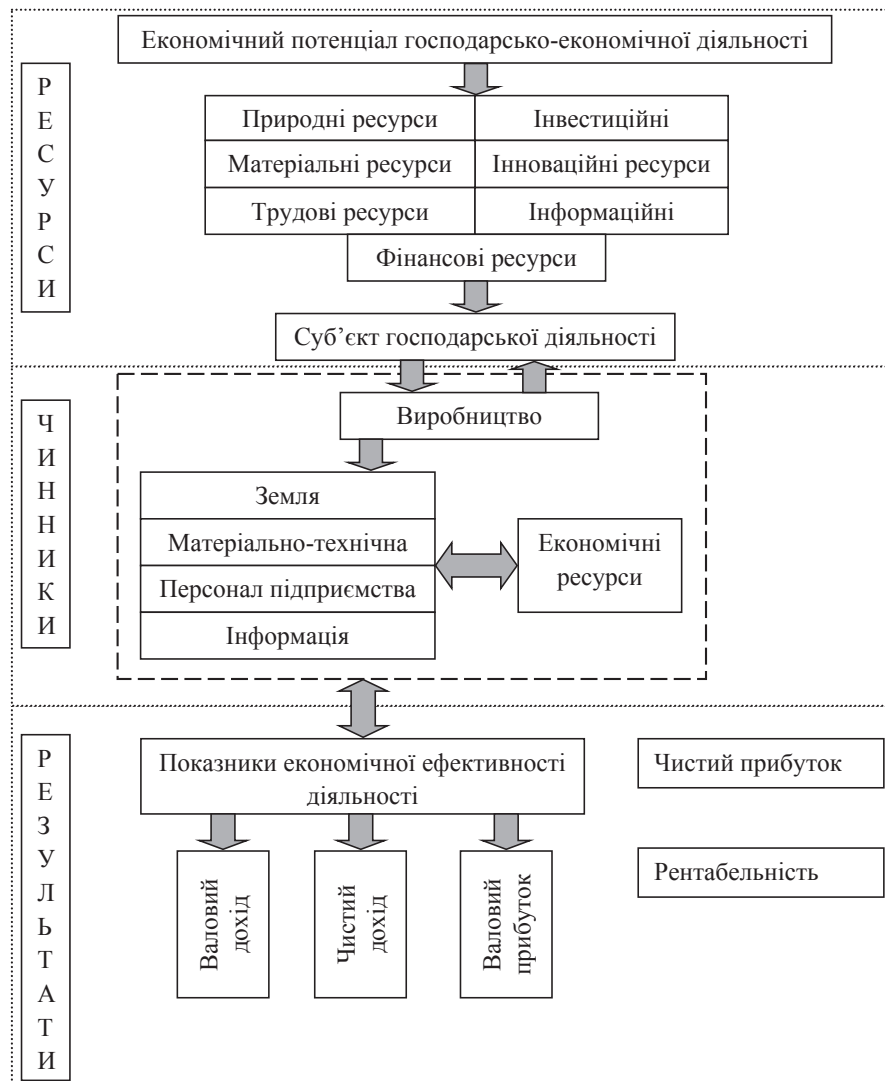

Рис. 2. Ресурсний потенціал, чинники виробництва і результати господарської діяльності підприємств: структурно-логічні взаємозв'язки
Джерело: авторська розробка

до значного зниження родючості та деградації ґрунтів, що суттєво погіршує подальшу продуктивність земельних площ у цілому.

Земельний фонд Тернопільської області становить 1 804,7 тис. га, у тому числі сільськогосподарські угіддя – 1 050,7 тис. га, із них рілля – 852,8 тис. га. Більшу частину землекористувачів займають громадяни, яким належить приблизно 51,3% сільськогосподарських угідь, сільськогосподарські підприємства займають 31,9% угідь, іншим категоріям землекористувачів належить 16,8% сільськогосподарських угідь.

Під час проведення часткового аналізу стану земельних угідь Тернопільської області стало зрозуміло, що за останні роки площі сільськогосподарських угідь аграрних підприємств області мали тенденцію до зростання. Так, площа сільськогосподарських угідь агропідприємств Тернопільщини в 2018 р. порівняно з 2015 р. помітно збільшувалася. Це пов'язано зі стрімким розвитком сільськогосподарських підприємств, зокрема почало динамічно розвиватися садівництво області. Якщо раніше фруктами були засаджені 200 га, то нині на території області є понад тисячу гектарів садів.

Розглянемо динаміку землекористування сільськогосподарських підприємств Тернопільської області (табл. 3).

Щорічне збільшення сільськогосподарських угідь і рілля напряму пов'язане зі збільшенням кількості суб'єктів господарювання в аграрній сфері економіки регіону, зокрема в 2015 р. функціонувало близько 500 сільськогосподарських формувань, у 2017 р. кількість суб'єктів господарської діяльності збільшилася до 620, з яких господарські товариства – 124, виробничі кооперативи – 19, фермерські господарства – 366, приватні підприємства – 99, державні підприємства – 12 формувань [9]. Обсяг виробництва сільського господарства порівняно з минулим роком збільшився на 7,6%.

Також необхідно зазначити, що на динаміку землекористування в аграрному секторі еконо-

міки впливають процеси, пов'язані з приватизацією та паюванням земель, а також нерегульованість механізмів на основі тимчасового або постійного вилучення земельних ділянок із власності та господарського обігу з метою консервації. Зауважимо, що одним з основних складників ресурсного потенціалу агропромислового підприємства є трудові ресурси, задіяні на постійних і сезонних роботах. У Тернопільському регіоні спостерігається тенденція до збільшення середньорічної чисельності працівників, зайнятих у сільському господарстві, зокрема у садівництві.

Протягом 2015–2018 рр. чисельність працівників агропромислових підприємств в Тернопільській області збільшилася у 1,07 рази (табл. 4).

І хоча інноваційний розвиток і матеріально-технічна база передбачають зменшення чисельності працівників унаслідок механізації й автоматизації сільськогосподарського виробництва, в аграрній сфері області ці процеси несумісні, тому підвищення рівня забезпеченості агропромислових і сільськогосподарських підприємств трудовими ресурсами та їх ефективне використання можливі за умов мотивації праці сільськогосподарських працівників шляхом підвищення їхніх доходів, забезпечення соціальних потреб, розвитку соціальної інфраструктури на селі.

Доцільно розглянути забезпеченість сільськогосподарських підприємств трудовими ресурсами (табл. 4).

Два основні показники трудової забезпеченості агропромислових і сільськогосподарських підприємств – площа земельних угідь та вартість засобів виробництва, що припадає на одного працівника. Аналізуючи отримані дані, видно, що площа земельних угідь та обсяги основних засобів у розрахунку на одного працівника на агропромислових і сільськогосподарських підприємствах Тернопільської області значно збільшуються порівняно з минулими роками. Одним з основних економічних ресурсів, від функціонування якого залежать процес і результат проведених виробничих робіт,

Таблиця 3

Динаміка землекористування сільськогосподарських підприємств

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Сільськогосподарські угіддя, тис. га	1050,7	1080,3	1123,9	1143,6
Рілля, тис. га	852,8	873,8	879,6	886,8

Таблиця 4

Забезпеченість сільськогосподарських підприємств трудовими ресурсами

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Середньорічна чисельність працівників, тис. осіб:	485	489	503	523
– у рослинництві	261	270	298	305
– у тваринництві	224	219	205	218
Припадає на 1 працівника:				
с.-г. угідь, га	2,1	2,2	2,23	2,18
основних засобів, тис. грн	80,5	123,5	162,7	181,4

є матеріально-технічна база сільськогосподарських підприємств та її основні виробничі засоби і потужності. З матеріально-технічним потенціалом агропромислових підприємств пов'язані всі виробничі процеси сільськогосподарського виробництва. Фінансовий стан суб'єктів господарювання протягом певного періоду зумовив позитивні тенденції в динаміці та відтворенні основних виробничих засобів аграрного сектору, що спричинило певне зростання динаміки стану та руху основних засобів сільськогосподарських підприємств у Тернопільській області (табл. 5).

Як видно з табл. 5, аналіз динаміки стану руху основних виробничих засобів Тернопільщини вказує на те, що їхня вартість має міцну тенденцію до збільшення. Тоді як у 2015 р. вартість основних засобів становила 279,3 млн грн, то на кінець 2018 р. вона збільшилася у 1,04 рази і становила 290,7 млн грн. Також важливо звернути увагу на те, що вартість уведених у дію нових основних засобів мала тенденцію до зростання і в 2018 р. порівняно з 2015 р. збільшилася у 1,57 рази, також збільшилося значення коефіцієнта оновлення (у 3,27 рази). Позитивною була тенденція до зростання коефіцієнта інтенсивності оновлення, що позитивно вплинуло на одиницю зменшення зносу основних виробничих засобів на 1,34 у 2018 р. порівняно з 2015 р.

Основними показниками фондозабезпеченості агропідприємства є фондооснащеність земельної площі угідь та фондоозброєність праці, які протягом періоду дослідження мали тенденцію до зростання (в 1,22 рази).

Також слід акцентувати увагу на тому, що, крім трьох основних економічних ресурсів – землі, капіталу та праці, існує четвертий ресурс – здатність до підприємництва. Підприємницька здатність знаходить свою матеріальну реалізацію у доході, який отримується підприємцем. Для того щоб господарська діяльність ефективно продовжувала діяти і розвивалася, необхідно щоденно проводити заходи з організації роботи підприємства, знаходити все нові й нові

джерела фінансування, розширювати ринок збуту товарів і послуг, шукати покупців та поставальників. Саме за допомогою здатності до підприємництва економічні ресурси перетворюються на нову вартість, яка формується у товарі.

Унаслідок ефективного та раціонального використання, управління різного роду ресурсами на підприємствах сільськогосподарських товаровиробників аграрного сектору економіки в Тернопільській області протягом періоду дослідження мало тенденцію до зростання (табл. 6).

В умовах динамічних змін внутрішнього і зовнішнього середовища для забезпечення стійкого економічного розвитку і функціонування суб'єктів сільськогосподарської діяльності необхідне забезпечення відповідного рівня конкурентоспроможності, платоспроможності та стійкості підприємства, тому для цього важливим чинником є інформація. На основі своєчасної, змістовної та достовірної інформації будуть прийматися оптимальні рішення щодо управління та підвищення конкурентоспроможності підприємств та рівня рентабельності їхньої підприємницької діяльності.

За допомогою інформаційних ресурсів можливо досягти таких цілей:

- створення сприятливого клімату для досягнення концептуальних вигід щодо ресурсного забезпечення, що в подальшому сприятиме ефективному розвитку підприємства;

- своєчасне впровадження матеріально-технічної й інноваційної ресурсної компоненти виробничого й організаційного характеру;

- вчасне реагування і прийняття організаційних рішень за зміни законодавчо-правового поля.

За характером і способом поєднання чинники виробництва є однопорядковими, але нерівнозначними за своєю сутністю. За характером поєднання чинники виробництва відображаються сукупністю важливих соціально-економічних показників тієї чи іншої економічної системи та її виробничих відносин у цілому. У способі поєднання лежить певна історична комбінація засобів виробничого

Таблиця 5
Динаміка стану та руху основних засобів сільськогосподарських підприємств Тернопільської області

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Основні засоби на початок року, млн грн	279,3	295,4	215,6	290,7
Введення в дію основних засобів, млн грн	8,9	21,6	18,9	14
Ліквідовано основних засобів, млн грн	23,2	21	10,2	14,8
Основні засоби на кінець року, млн грн	254,2	287	200,5	255,5
Знос від початку експлуатації, млн грн	80,6	98,6	101,2	132,6
Річний приріст (+), зниження (-), млн грн	68,2	98,5	86,3	105
Темп росту (зниження), %	90,2	101,8	110	116
Коефіцієнт оновлення, %	7,9	11,6	20,1	25,9
Коефіцієнт ліквідності, %	8,5	6,7	7,8	9,3
Коефіцієнт зносу, %	47,7	48,9	50,1	51,7
Коефіцієнт інтенсивності оновлення, %	-3,8	2,8	4,4	5,1
Фондооснащеність земельної площі, грн/га	3899	4000	4356	4600
Фондоозброєність праці, грн/осіб	48,3	51,2	54,6	58,2

Таблиця 6

**Ефективність використання ресурсного потенціалу
аграрним сектором економіки Тернопільської області**

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Валова продукція у розрахунку на:				
1 га с.-г. угідь, грн	3255	3703	3895	4102
1 середньорічного прац., грн	4423	4689	4795	5108
1000 грн основних засобів, грн	813	1058	1298	1414
Валовий дохід у розрахунку на:				
1 га с.-г. угідь, грн	103	412	1117	2682
1 середньорічного прац., грн	1655	9056	20365	40562
1000 грн основних засобів, грн	32	95	265	583
Чистий дохід у розрахунку на:				
1 га с.-г. угідь, грн	5203	6680	7096	7648
1 середньорічного прац., грн	77524	140280	205784	290625
1000 грн основних засобів, грн	1625	1553	1612	1662
Валовий прибуток у розрахунку на:				
1 га с.-г. угідь, грн	1421	1256	1412	1501
1 середньорічного прац., грн	23683	31400	47066	75050
1000 грн основних засобів, грн	4547	5400	6212	6904
Чистий прибуток, тис. грн	21700	74060	129833	186454
Рентабельність, %	9,5	11,5	23	27

процесу та робочої сили, тобто особливості продуктивних сил виробництва.

Поєднання чинників виробництва – це не стала система, а динамічне явище. Проблеми, які виникають у процесі поєднання чинників виробництва, представлено на рис. 3.

Для визначення впливу окремих чинників на результативність виробництва проведено багатофакторний аналіз на основі кореляційно-регресійної моделі, що дає змогу дати кількісну оцінку детермінованого зв'язку між ними.

Для проведення багатофакторного аналізу на основі кореляційної моделі необхідні такі факторні ознаки:

- площа сільськогосподарських угідь, га (x_1);
- середньорічна чисельність працівників аграрного сектору, осіб (x_2);
- вартість основних виробничих засобів, тис. грн (x_3);
- підприємницькі здібності (x_4);
- за результативну ознаку взято обсяг валової продукції агропідприємств Тернопільської області, тис. грн (y).

У результаті проведення моделювання отримано рівняння (залежність між результативною і факторними ознаками) яке виглядає так:

Тепер детальніше опишемо отримане рівняння:

- показник X_1 вказує на те, що за фіксованого значення чинників збільшення площі земельних угідь на 1 га, збільшиться вихід валової продукції на 589,4 тис. грн;
- показником X_2 позначається середньорічна чисельність працівників аграрного сектору, яка збільшилась на 518,5 осіб;
- за збільшення показника X_3 збільшується вартість основних виробничих засобів на 1 тис. грн, що понизить значення результативної ознаки на 188 тис. грн;

– у показнику X_4 відбувається зниження рівня підприємницьких здібностей на одиницю вимірювання на 168 101 тис. грн;

– що стосується середньої чисельності працівників, то збільшення отриманого обсягу валової продукції можливе за умови скорочення чисельності, що суперечить соціальному складнику розвитку ринкової економіки.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Під час формування складників ресурсного забезпечення необхідно звернути увагу на те, що вони повинні відповідати певній стратегії розвитку агропромислового підприємства й цілям внутрішніх бізнес-процесів і бути інтегрованими з кожним із них. Важливим є взаємозалежне формування матеріальних ресурсів підприємства разом з інтелектуальними активами, що створить додаткові економічні переваги, якими є ефективніше використання сукупного ресурсного потенціалу.

Сучасні умови розвитку вимагають зміни парадигми щодо оцінки стану економічної безпеки та ефективності використання ресурсів на підприємстві. Цінність усіх видів ресурсів повинна визначатися їх відповідністю та стратегічним пріоритетам розвитку підприємства, а не обсягом коштів, витрачених на них. Якщо ресурси відповідають установленим стратегіям управління на підприємстві, то цінність цих ресурсів значно збільшується порівняно з тими ресурсами, які не відповідають поставленим стратегіям. Навіть за залучення великої кількості фінансів цінність такої стратегії буде незрівнянно малою.

Отже, обдумане і раціональне формування, ефективне використання ресурсного потенціалу є основними складниками ефективного функціонування агропідприємств в умовах динамічних змін у світі. Оптимальні, правильно організовані

Рис. 3. Способи вирішення проблемних аспектів ресурсного забезпечення підприємств АПК

Джерело: авторська розробка

управлінські рішення, які стосуються ресурсного забезпечення діяльності підприємств, слугуватимуть підвищенню фінансової та ринкової стійкості агропідприємств, конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, зміцненню позицій на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Вагомим аспектом ефективного використання ресурсів для забезпечення розвитку агропромислових підприємств є об'єднання всіх ресурсів в одне ціле, які зможуть взаємодіяти між собою і формувати підґрунтя для розвитку підприємств у цілому. Також необхідно пам'ятати, що для ефективного функціонування і розвитку агропромислових підприємств має бути ефективно організована фінансова безпека підприємства, яка в результаті управління забезпечить здійснення цілеспрямованого й ефективного використання ресурсів, стабільне функціонування підприємства, визначення завдань для досягнення поставленої мети, виявлення і подолання різного роду загроз та швидку адаптацію до умов середовища, що змінюються [16, с. 116].

Перспективою подальших досліджень може стати розроблення та вдосконалення концептуально-методичних аспектів ресурсного забезпечення безпеки підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Трегобчук В.М., Юзефович А.Е., Крисанов Д.Ф. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу АПК (теоретичні і практичні аспекти) ; відпов. ред. акад. УААН В.М. Трегобчук. Київ : Ін-т економіки НАНУ, 2003. 259 с.
2. Кларк Дж.Б. Распределение богатства. Москва : Экономика, 1992. 447 с.
3. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия : монография. Сумы : Университетская книга, 2002. 310 с.
4. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика ; пер. с англ. 11-го изд. Киев : Хагар-Демос, 1993. 785 с.
5. Підлісецький Г.М., Толкач М.І. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного сектору. *Економіка АПК*. 2008. № 5. С. 65–66.
6. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва : Эксмо, 2007. 960 с.
7. Сэй Ж.Б. Трактат политической экономии ; пер. с франц. Е.Н. Каменецкой. Москва : Прогресс, 1984. 240 с.
8. Ульяновченко О.В. Формування та використання ресурсного потенціалу в аграрній сфері : монографія. Харків : ХНАУ, 2006. 357 с.
9. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2016 рік / за ред. Г.А. Пашинської. Житомир, 2017. 495 с.
10. Грузинов В.П., Грибов В.Д. Экономика предприятия : учебное пособие ; 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Финансы и статистика, 2000. 208 с.
11. Волков В.П., Ильин А.И., Станкевич В.И. Экономика предприятия : учебное пособие ; под общ. ред. А.И. Ильина, В.П. Волкова. Москва : Новое знание, 2003. 677с.
12. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2002. Т. 3. С. 206.
13. Гончаров С. М. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С.М. Гончарова. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 264 с.

14. Wernerfelt B. A Resource-Based View of the Firm. *Strategic Management Journal*. 1984. № 5. P. 173.
15. Helfat C., Peteraf M. The dynamic resource-based view: capability life cycles. *Strategic Management Journal*. 2003. № 24. P. 997.
16. Вівчар О.І. Особливості ідентифікації методів оцінки ринкової вартості бізнесу при діагностиці його економічної безпеки. *Наука молода*. 2012. Вип. 18. С. 118–122.
17. Vivchar O. Kolesnikov A. Peculiarities of assessment technologies usage in the management of financial and economic security of enterprises. *Business Economics*. 2015. Issue 4 (2). Vol. 51. P. 393–398.
18. Дюбо О.М. Особливості ресурсного забезпечення системи управління економічною безпекою підприємств АПК. *Структурні реформи і трансформації в промисловості: перспективи і пріоритети*: тези доп. і повід. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Донецьк, 17 грудня 2010 р. Донецьк, 2010. С. 237–239.
7. Сей З.Н.Б. Трактат політичної економії / Пер. с франц. Ye.N. Kamenetskoy. М.: Progress, 1984. 240 pp.
8. Ul'yanchenko O.V. Formuvannya ta vykorystannya resursnoho potentsialu v ahrarniy sferi: Monohrafiya. Kharkiv: KHNAU, 2006. 357 pp.
9. Statystychnyy shchorichnyk Ternopil's'koyi oblasti za 2016 rik / Za red. H.A. Pashyns'koyi. Zhytomyr, 2017. 495 pp.
10. Gruzinov V.P., Gribov V.D. Ekonomika predpriyatiya: ucheb. posob. / Vtoroy izd., Pererab. i dop. М.: Finansy i statistika, 2000. 208 pp.
11. Volkov V.P., Il'in A.I., Stankevich V.I. Ekonomika predpriyatiya: ucheb. posob. / Pod obshch. red. A.I. Il'ina, V.P. Volkova. М.: Novoye znaniye, 2003. 677 pp.
12. Ekonomichna entsyklopediya: U 3-kh tomakh. / Redkol.: S. V. Mochernyy (vidp. red.) ta in. K.: Akademiya, 2002. T. 3. PP. 206.
13. Honcharov S.M. Tlumachnyy slovnyk ekonomista / za red. prof. S.M. Honcharova. K.: Tsentр navchal'noyi literatury, 2009. 264 pp.
14. Wernerfelt B. A Resource-Based View of the Firm // *Strategic Management Journal*. – 1984. – no 5. – PP. 173.
15. Helfat S., Peteraf M. The dynamic resource-based view: capability life cycles // *Strategic Management Journal*. 2003. – no 24. – P. 997.
16. Vivchar O. I. Osoblyvosti identyfikatsiyi metodiv otsinky rynkovoyi vartosti biznesu pry diahnostrytsi yoho ekonomichnoyi bezpeky. *Visnyk Nauka moloda. Ternopil'*: TNEU. 2012. Vypusk 18. PP. 118–122.
17. O. Vivchar, A. Kolesnikov. Peculiarities of assessment technologies usage in the management of financial and economic security of enterprises *Business Economics – Issue 4 (2), (October)*. Volume 51. “Palgrave Macmillan L td.”, 2016. – PP. 393–398.
18. Dyubo O. M. Osoblyvosti resursnoho zabezpechennya systemy upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryyemstv APK. *Strukturni reformy i transformatsiyi v promyslovosti: perspektivy i priorytety: tezy dop. i povid. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Donets'k, 17 hrud. 2010 r.)*. NAN Ukrayiny: In-t ekonomiky prom-sti. Donets'k, 2010. PP. 237–239.

REFERENCES:

1. Trehobchuk V.M., Yuzefovych A.E., Krysanov D.F. Vidtvorennya ta efektyvne vykorystannya resursnoho potentsialu APK (teoretychni i praktychni aspekty) / *Vidpov. red. akad. UAAN V.M. Trehobchuk. K.: In-t ekonomiky NANU, 2003. 259 pp.*
2. Klark Dzh.B. *Raspredeleniye bogatstva*. М.: Ekonomika, 1992. 447 pp.
3. Lapin Ye.V. *Ekonomicheskyy potentsial predpriyatiya: monografiya*. Sumy: Universitetskaya kniga, 2002. 310 pp.
4. Makonnell K.R., Bryu S.L. *Ekonomiks: printsipy, problemy i politika* / Per. s angl. 11-go izd. K.: Khagar-Demos, 1993. 785 pp.
5. Pidlisets'kyu H.M., Tolkach M.I. *Pidvyshchennya efektyvnosti vykorystannya resursnoho potentsialu ahrarnoho sektoru*. *Ekonomika APK*. 2008. № 5. PP. 65–66.
6. Smit A. *Issledovaniye o prirode i prichinakh bogatstva narodov*. М.: Eksmo, 2007. 960 pp.